

KASVA KAVERIKSI

- Tukioppilaiden jatkokoulutusohjelma

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Materiaalin on MLL:lle toimittanut
Tukioppilastoiminnan kouluttaja
Tuula Severikangas
1998

Kasva kaveriksi

- On ryhdyttävä työhön!

Jokaisella on oikeus turvalliseen kouluympäristöön. Kiusaamistilanteessa ei ole ulkopuolisia, vaan jokaisen tulee ottaa vastuu sen lopettamisesta. **Ihmisellä on valta valita**. Koulun todellisia sankareita ovat ne, jotka eivät anna kiusaamisen edes alkaa.

Kasva kaveriksi oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton tukioppilastoiminnan valtakunnallinen teema lukuvuodelle 1998-1999. Kasva kaveriksi on **tukioppilaiden jatkokoulutusohjelma**, jonka avulla tukioppilaat voivat tutustua itseensä ja toiseen nuoreen pintaa syvemmältä sekä löytää työkaluja koulukiusaamisen ennaltaehkäisyyn omassa kouluyhteisössään. Ohjelmassa myös työstetään yhdessä keinoja havaita kiusaaminen.

Kasva kaveriksi -ohjelman tavoitteet ovat:

- ◆ Antaa tukioppilaille faktatietoa kiusaamisilmiöistä.
- ◆ Opettaa tunnistamaan kiusaamiseen liittyviä rooleja.
- ◆ Lisätä tukioppilaan itseilmaisun taitoja.
- ◆ Tehostaa nuorten ja aikuisten välistä yhteistyötä koulukiusaamisen lopettamiseksi.

Koulukiusaamiseen liittyvät faktatiedot, jotka löydät tällaisesta laatikosta ovat **Christina Salmivallin tutkimuksen tuloksia**. Oy Edita Ab on kustantanut (1998) Salmivallin Koulukiusaaminen -materiaalin, jossa on

- ◆ kalvosarjat peruskoulun ala- ja yläasteelle sekä oppilashuoltohenkilöstölle
- ◆ kasvattajan käsikirja
- ◆ ehdotuksia keskustelun/työskentelyn pohjaksi.

Kasva kaveriksi -koulutusohjelma on kestoaltaan 4 x 2 h. Ohjelman perusolettamus on, että nuorella on pohjana tukioppilastoiminnan peruskoulutus (20 h).

Kiusaamista vastaan on tehtävä työtä, sillä **kiusaamista on yhteisössä juuri niin paljon kuin yhteisö sitä sallii** (Tikkanen, 1997).

1. KOKOONTUMINEN

"Käsitys omasta itsestämme muodostuu aina osittain sen varassa, millaista palautetta saamme toisiltamme. Jos toiset jatkuvasti viestittävät meille, että emme kelpaa mukaan tai että meistä ei pidetä, meidän voi olla vaikea itsekään pitää itsestämme. Siksi jotkut koulussa kiusatuista ovat vielä aikuisenakin epävarmoja ja heidän on vaikea luottaa toisiin ihmisiin. He saattavat myös kokea ilman syytä itsensä muita huonommaksi: Kukaan ei ansaitse tällaista!"

Christina Salmivalli

Tarvittavia välineitä:

- ◆ materiaalia kysy pois -nappia varten (pahvia, kyniä, saksia, hakaneuloja)
- ◆ nimikirjoja.

Harjoitus 1. Oletko sinä?

Harjoituksen vetäjä aloittaa kertomalla itsestään jonkin ominaisuuden tai kokemuksen, jonka luulee olevan ominaista vain hänelle. Esim. "Kun aamulla heräsin, laitoin ensimmäiseksi radion päälle. Avasiko kukaan muu radiota heti herättyään?" Muut vastaavat. Kysely jatkuu, kunnes löytyy ominaisuus, joka on tyypillinen vain kyselijälle. Näin käydään läpi jokainen osanottaja, kunnes jokainen on löytänyt jonkin ikioman asian, tekemisen tms. Tämä harjoitus tuo esille ryhmänjäsenten erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä.

Harjoitus 2. Pidän ihmisistä, jotka...

Osallistujat istuvat tuoleillaan ympyrässä. Ympyrän keskellä seisoo osallistuja, jolla ei ole tuolia. Keskellä seisova sanoo esim.: "Pidän ihmisistä, jotka kirjoittavat päiväkirjaa." Sen jälkeen kaikki, jotka kirjoittavat päiväkirjaa, nousevat ja vaihtavat paikkaa toistensa kanssa. Tällöin myös keskellä olevalla on mahdollisuus istua jonkun paikalle. Ilman tuolia jäänyt jatkaa harjoitusta sanomalla: "Pidän ihmisistä, jotka..."

Harjoitus 3. Meidän porukan hyvät ominaisuudet

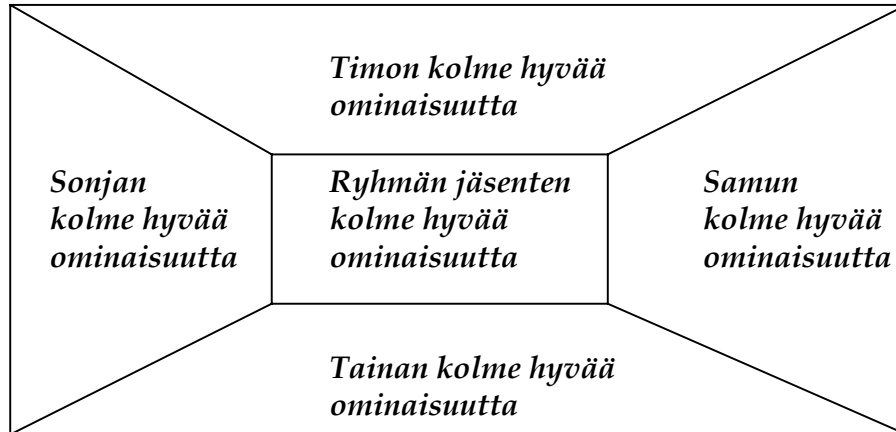
Vaihe 1.

Jaa osallistujat neljän (4) hengen ryhmiin. Piirrä taululle tai fläpille taulunkehys, jonka tukioppilaat myös piirtävät paperille. Ryhmä miettii yhdessä kolme positiivista ominaisuutta, jotka heillä kaikilla on. Nämä ominaisuudet merkitään sitten neliön keskelle. Varaa tähän vaiheeseen aikaa viisi (5) minuuttia.

Vaihe 2.

Ryhmät miettivät vuorotellen jokaisesta ryhmän jäsenestä kolme (3) hyvää ominaisuutta, joita muilla ryhmän jäsenillä ei ole. Kaikki voivat osallistua keskusteluun, myös hän,

jonka ominaisuuksista keskustellaan. Ominaisuudet merkitään neliön sivuille. Tähän vaiheeseen aikaa käytetään 10-15 minuuttia tai tarpeen mukaan niin, että jokaisen ryhmän jäsenen positiivisiin ominaisuuksiin ehditään todella paneutua ja palaute vastaanottaa.

Harjoitus 4. Kysy pois!

Kysy pois! -harjoitus kehittää nopeaa ajattelukykyä, itsevarmuutta ja sivutuotteena saattaa tietoa.

Harjoitus sujuu näin: kukin valitsee aiheen mistä tietää paljon, esimerkiksi hevoset, kalat, partio, avaruus, tietokoneet, sarjakuvalehdet jne. Sitten jokainen askarteleo itselleen "rintanapin", joka kertoo aiheen, jonka asiantuntijana hän voi toimia. Näitä nappeja pidetään sovittu aika, jolloin jokainen vastaa muiden esittämiin kysymyksiin.

Harjoitus 5. Minun oma nimeni

Oma nimi on tärkeä asia. Vanhemmat miettivät moneen kertaan, ennen kuin päättävät, minkä nimisenä saat esiintyä koko elämäsi. Arvaamattoman suuri merkitys nimeen suh- tautumisessa onkin sillä, minkälaisen nimen kantajan olemme tavanneet. Vanha sanonta "ei nimi miestä pahenna, ellei mies nimeä" on tosi. Olivatpa vanhempasi valinneet minkä nimen tahansa, sinä itse annat muille ihmisille seuraavan mielikuvan nimestäsi.

Vaihe 1.

Luetaan esim. kirjasta Minun oma nimeni (Raili Mikkanen, 1987) ryhmänjäsenten nimi- en alkuperistä ja merkityksistä.

Vaihe 2.

Voidaan kertoa mitkä seikat ovat vaikuttaneet siihen, että minun nimeni on... Mitä lem- pinimiä sinulle on matkan varrella karttunut?

Harjoitus 6. Kesyttämislöitsut

Jokainen kirjoittaa runon, riimin tai aforismin ystäviin ja/tai ystävyyteen liittyvistä asioista siten, että rivin ensimmäinen kirjain on vasemmassa reunassa oleva kirjain sanasta kaveri.

K
A
V
E
R
I

Harjoitus 7. Tarvitsen kaikkia ystäviäni

Jaska Jokusen luoja Charles M. Schulz on kirjoittanut kirjan Tarvitsen kaikkia ystäviäni. Ensimmäisen kokoontumiskerran voisi päättää vaikka koko ryhmän ideariihen: mihin tarvitsen ystävää? Jokainen saa vuorollaan kertoa yhden asian, mihin tarvitsee ystävää. Yhteisesti sovitaan, ettei tässä harjoituksessa kommentoida toisten mielipiteitä.

Prosessitehtävä:

Tukioppilas kerää lehdistä kiusaamiseen, ystävyyteen sekä erilaisuuteen liittyviä kirjoituksia ja ottaa ne mukaan ensi kerralla.

2. KOKOONTUMINEN

"Koulukiusaamisesta on silloin kysymys, kun yksi ja sama oppilas joutuu toistuvasti ja systemaattisesti toisten tahallisen, negatiivisen toiminnan kohteeksi. Koulussa tapahtuu lasten ja nuorten kesken myös paljon satunnaista, milloin keneenkin oppilaaseen kohdistuvaa kiusoitte-
lua ja hännäämistä, joka on syytä erottaa kiusaamisesta."

Christina Salmivalli

Tarvittavia välineitä:

- ◆ lehdistä kerättyjä tilannekuvia, joista heijastuu voimakkaita tunteita tai ristiriitoja.

Harjoitus 1. Ajatusten kokoaminen

Valitaan aiheeksi kiusaaminen. Pyydä jokaista assosioimaan aiheeseen liittyviä sanoja tai asioita (10-20 kpl). He voivat myös kirjoittaa lyhyitä lauseita. Korosta, että on ensisijaisen tärkeää olla kritisoimatta sanoja.

Sen jälkeen kun kaikilla on lista omista sanoista, muodostetaan neljän (4) hengen ryhmiä, joissa keskustellaan sanoista ja asioista. Ryhmä jalostaa yhteisiä sanoja siten, että heillä on **ryhmän yhteinen patsas**, joka kuvastaa näkökulmia, joista käytiin keskustelua.

Systemaattisesti, toistuvasti kiusatuksi joutuu 1.-6. vuosiluokkien oppilaista noin 10 %, 7.-9. vuosiluokkien oppilaista 5-6 %. Useimmissa koululuokissa on siis ainakin yksi kiusattu oppilas – monissa luokissa heitä on enemmän.

Kiusaaminen ei aina tule aikuisten tietoon; vain puolet kiusatuista kertoo asiasta jollekin. On todettu, että lapsi tai nuori kertoo kiusaamisesta mieluummin toiselle lapselle tai nuorelle. Tukioppilas on tärkeä linkki ja yhteistyökumppani aikuisen rinnalla kiusaamistapausten tunnistamisessa.

Christina Salmivalli

Mistä kiusaamisen voi tunnistaa?

- ◆ Oppilas saattaa viettää välitunnit toistuvasti yksin tai hän on haluton lähtemään välitunnille.
- ◆ Oppilas saattaa koulupäivän jälkeen jäädä koulun alueelle viivyttämään.
- ◆ Oppilaan poissaolot voivat lisääntyä.
- ◆ Oppilas vaikuttaa masentuneelta tai surumieliseltä.

Christina Salmivalli

Harjoitus 2. Ryhmätöiden aiheita

Kaikille yhteinen tehtävä:

Määritellä sanat:

- ◆ Kiusaaminen
- ◆ Kiusattu
- ◆ Kiusaaja

Ryhmäkohtaiset aiheet:

1. Poikien ja tyttöjen kiusaamisessa on eroja. Kerro eroista havaintojenne perusteella.
2. Mitä sinä tukioppilana voit tehdä kiusaamisen vähentämiseksi koulussanne?
3. Mitä muita henkilöitä kiusaamistilanteisiin liittyy kuin kiusaaja ja kiusattu? Miten he toimivat?
4. Mistä kiusaamisen voi tunnistaa?

Ryhmätöissä voidaan hyödyntää prosessitehtävässä kerättyjä lehtiartikkeleita.

Tytöt ja pojat kiusaavat eri tavalla. Puhutaan suorasta ja epäsuorasta aggressiosta. **Suora aggressio** kohdistetaan suoraan siihen henkilöön, jota halutaan vahingoittaa. Suora aggressio voi olla

- A) fyysistä (lyöminen, potkiminen, töniminen)
- B) verbaalista (nimittely, pilkanteko)

Epäsuoran aggression käyttäjä kohdistaa vihamielisen käyttäytymisen uhriinsa kiertoteitse: hän yrittää saada muut ryhmän jäsenet kääntymään kiusattua vastaan, kertoo tästä ilkeitä juoruja takanapäin, pyrkii jättämään tämän ryhmän ulkopuolelle, kohtelee tätä kuin "ilmaa".

Pojilla suora aggressiivisuus on tyypillisempää, tytöt puolestaan turvautuvat useammin hienoväraisempiin ja huomaamattomampiin epäsuoriin keinoihin.

Christina Salmivalli

Harjoitus 3. Lämmittelyharjoitukset

Mitä katsotaan?

Tehdään neljän (4) hengen ryhmissä pantomiimina. Kukin ryhmä päättää asian, jota he katsovat. Esim. henkeäsalpaavaa maisemaa, sairasta hevosta jne. Ryhmät esittävät vuorollaan ja muut arvaavat.

Mitä kuunnellaan?

Tämäkin harjoitus tehdään neljän (4) hengen ryhmissä. Välillä on syytä vaihtaa ryhmiä – uudet kokoonpanot tuovat väriä ja innostusta! Ryhmät valitsevat keskenään äänen, jota he ovat kuuntelemassa. Esim. puhelimen pirinä, rakkauden tunnustus, hyttysen ininä.

Kukin ryhmä esittää vuorollaan pantomiiminsa, ja muut yrittävät arvata, mistä äänestä oli kyse.

Lämmittelyharjoitusten jälkeen ryhmät voivat pohtia, minkälaiselta kiusaamistilanteet tai tilanteet, joissa ystävät viettävät aikaa keskenään voisivat **näyttää tai kuulostaa**. Suunnitteluvaiheen jälkeen ryhmät esittelevät pohdiskelunsa pantomiimina.

Harjoitus 4. Mitä tunteita kiusaamistilanteisiin liittyy?

Tilannekuva

Muodostetaan neljän (4) hengen ryhmät. Annetaan kunkin ryhmän valita lehdestä leikattu tilannekuva. (Valitaan sellaisia kuvia, joista heijastuu voimakkaita tunteita tai ristiriitaja.) Ryhmän tehtävä on suunnitella tilannekuvalle **tarina**, jossa on **alku, keskikohta ja loppu**. Ryhmä voi itse valita, mistä kohdasta tarinaa kuva on.

Kehota ryhmiä kiinnittämään huomiota tunteisiin, joita tarinan eri vaiheisiin liittyy. Ryhmät kertovat vuorotellen juttunsa, joita analysoidaan yhdessä.

Kiusaamisesta käydyssä keskustelussa on perinteisesti kiinnitetty huomiota lähes yksinomaan kiusaajiin ja kiusattuihin. Koululuokassa on kuitenkin myös muita oppilaita, joilla voi olla merkittävä osuus kiusaamisen mahdollistajina ja ylläpitäjinä. Voidaan puhua oppilaiden **rooleista kiusaamisprosessissa**. (Suluissa on tieto siitä, miten roolit 7.-9. vuosiluolilla jakautuvat.)

- ◆ Kiusattu oppilas joutuu toisten systemaattisen, toistuvan aggression kohteeksi. (5,7 %)
- ◆ Kiusaaja on prosessin "primus motor", joka paitsi aloittaa kiusaamisen, houkuttelee muitakin siihen mukaan. (8,5 %)
- ◆ Kiusaajan apuri yhtyy mukaan kiusaamiseen, mutta on pikemminkin seuraaja tai avustaja kuin varsinainen aloitteellinen, aktiivinen kiusaaja. (10,8 %)
- ◆ Kiusaajan kannustaja (vahvistaja) tarjoaa kiusaajalle myönteistä palautetta – ehkä tarkoittamattaankin – esimerkiksi tulemalla paikalle katsomaan kun jotakuta kiusataan ja tarjoamalla näin yleisön kiusaajalle; nauramalla tai kannustamalla kiusaajaa. (15,2 %)
- ◆ Kiusatun puolustaja asettuu kiusatun puolelle lohduttamalla ja auttamalla tätä tai yrittämällä saada toiset lopettamaan kiusaaminen. (19,6 %)
- ◆ Kiusaamisen hiljainen hyväksyjä vetäytyy kiusaamistilanteesta sivuun, ei asetu kenenkään puolelle vaan vaikenee, vaikka tietääkin hyvin mitä tapahtuu. (32 %)
- ◆ Ei selkeää roolia (8,2 %)

Christina Salmivalli

Harjoitus 5. Havainnointitehtävä

Tukioppilaat jakautuvat pareiksi. Pareina he jalkautuvat välitunneille havainnoimaan oppilaiden vuorovaikutussuhteita sisällä ja ulkona. (Kiinnittäkää huomiota myös koulun päättymisajankohtiin!) Tehtävä on tutkia kiusaamisilmiöön liittyviä rooleja sekä pyrkiä havainnoimaan kiusaamisen ja muun aggressiivisen toiminnan välisiä eroja. Kehota nuoria kirjaamaan havaintoja, kysymyksiä ja oivalluksia muistiin, etteivät ajatukset unohdu!

3. KOKOONTUMINEN

Tarvittavia välineitä:

- ◆ paperia
- ◆ värikyniä
- ◆ peitevärejä ja pensseleitä.

Harjoitus 1. Jalkautuessa kuultua ja nähtyä

Keskustellaan havainnoista ja mietitään tuliko tukioppilaiden tietoon kiusaamistilanteita. Sovitaan jatkotoimenpiteistä.

Harjoitus 2. K-tarina

Tukioppilaat kirjoittavat neljän (4) hengen ryhmissä noin viiden (5) rivin mittaisen tarinan, jonka kaikki sanat alkavat heille arvotulla kirjaimella (konsonantti). Kirjaimen lisäksi ryhmälle arvotaan aihe (esim. ystävä/ystävyyys, pelko, onni, ihmissuhteet, kiusaaminen).

Kun ryhmä on kirjoittanut viisi riviä, kierrätetään papereita. Ryhmä lukee edellisen ryhmän tekstin ja jatkaa omalla tekstillään. Papereita kierrätetään siten, että jokainen ryhmä saa työstää kaikkia kirjaimia. Viimeisen kirjaimen kohdalla ryhmän tehtävä muuttuu; muiden ryhmien tekstit luetaan, mutta ryhmä kiteyttää lukemansa kirjoittamalla yhden lauseen tiivistelmän tai sloganin aiheesta.

Harjoitukseen on syytä varata reilusti aikaa (esim. 45 min). Lopuksi luetaan tekstit, keskustellaan näkökulmista ja mietitään missä yhteyksissä tekstejä voitaisiin hyötykäyttää (esim. päivänavaukset, kummiluokat).

Harjoitus 3. STOP -kiusaaminen kielletty liikennemerkki

Kirjaintarinoiden tiivistelmän, lauseen tai sloganin pohjalta ryhmät ryhtyvät ideoimaan "liikennemerkkiä", joka kertoo tukioppilaiden kannan koulukiusaamiseen.

Apukysymyksiä:

- ◆ Mitä ryhmä haluaa työnsä välityksellä ilmaista kouluyhteisön jäsenille?
- ◆ Millaisia mielikuvia, tunteita, ajatuksia ja kysymyksiä haluatte herättää?
- ◆ Pohtikaa kielletty ja sallittu -liikennemerkkin herättämiä reaktioita.

Pyritään pelkistettyyn ilmaisuun!

Tarkastellaan yhdessä ryhmien "liikennemerkkejä". Kuvia tarkastellessa on syytä korostaa, että tarkoitus ei ole arvostella kuvia eikä suorittaa niiden avulla tulkintoja kuvan tekijöistä.

Kuvien tarkastelu voidaan toteuttaa monella tavalla.

Ryhmä näyttää oman "liikennemerkkinsä" ja kertoo siitä muille. Jokainen saa tehdä kysymyksiä.

- ◆ "Liikennemerkkit" asetetaan seinälle tai lattialle kaikkien katseltavaksi. Halukkaat voivat vuorotellen valita "liikennemerkkin", joka heitä jostain syystä erityisesti kiinnosti. Kuvan valitsija kertoo, miksi hän valitsi juuri sen, ja kuvan tekijäryhmä puolestaan saa kertoa tekoprosessista ja ajatuksista.

4. KOKOONTUMINEN

Asenne "kiusaamista on kaikissa kouluissa, miksei siis meilläkin" luo parhaimmat edellytykset kiusaamisen vastaisen työn käynnistämiseksi ja onnistumiselle. Kiusaamisen vastainen työ ei ole koskaan ohi.

Christina Salmivalli

Tarvittavia välineitä:

- ◆ paperia ja kirjekuoria
- ◆ aforismikirjoja
- ◆ kalvo: Tällainen olen.

Harjoitus 1. Meidän koulun toimintasuunnitelma

Tukioppilaat, oppilashuoltotyöryhmän jäsenet ja tukioppilastoiminnan ohjaaja pitävät yhteisen palaverin, jossa ideoidaan ja suunnitellaan yhdessä meidän koulun toimintasuunnitelma kiusaamista vastaan. Sovitaan yhteisistä pelisäännöistä ja jatkotapaamisista.

1) kartoitusvaihe

Keskustellaan siitä, mitä koulussa päivittäin tapahtuu (havainnot jalkautumisesta). Mil-laista kiusaamista koulussamme esiintyy, mitkä paikat ovat kiusaamisen pullonkauloja? Kartoitetaan myös, mitä positiivisia ilmiöitä meidän koulussamme on.

2) arviointivaihe

Kun on koottu se, mitä koulussa tapahtuu, arvioidaan yhdessä eri asioita. Onko joitakin asioita, joita pitäisi lisätä/vähentää tai kehittää yhteiselon parantamiseksi? Parannusehdo-tuksia ja toiveita.

3) suunnitteluvaihe

Kun on yhdessä päätetty

- ◆ mitä halutaan parantaa
- ◆ miten ennaltaehkäistään kiusaamista tulevaisuudessakin
- ◆ miten kehitetään koulun turvallisuutta

kootaan kaikki yhteiset ideat ja ehdotukset toimenpiteistä, arvioidaan ja keskustellaan niistä ja niiden seurauksista. Luodaan yhdessä mielikuvia koulun tulevaisuudesta ja tehdään päätös siitä, mihin toimenpiteisiin ryhdytään.

4) lupauksen antaminen

Tarkistetaan, että jokainen ryhmänjäsen voi sitoutua tehtyihin päätöksiin. Juhlistetaan sopimusta. Lupaus velvoittaa jokaista toimimaan sovittujen asioiden mukaisesti ja puuttumaan, jos havaitsee jonkun rikkovan sopimusta.

Ks. Liite 1 (Miten toimia kiusaamistilanteen selvittämiseksi).

Harjoitus 2. Ajatuskartta

Jakaudutaan neljän (4) hengen ryhmiin. Jokainen ryhmä tekee ajatuskartan Kasva kaveriksi -koulutuksesta. Palautetaan mieliin/pohditaan

- ◆ harjoituksia, joita on tehty
- ◆ tunteita, joita esillä oleviin asioihin on liittynyt
- ◆ mitkä harjoitukset ovat sellaisia, joita voimme kummiluokissa työstää
- ◆ oivalluksia/oppeja
- ◆ mitä jäin miettimään.

Puretaan ajatuskartat keskustellen.

Harjoitus 3. Tällainen olen

Jokainen tukioppilas kirjoittaa itselleen kirjeen, jossa pohtii elämänsä tätä hetkeä ja suuntaa katseensa tulevaisuuteen – vuoden päähän. Seuraavalla sivulla on **kalvopohja** tehtävänantoa varten.

Tällainen olen

Kirjoita itsellesi kirje

- ◆ Ajatuksia ja toivomuksia siitä, millaisen toivot elämäsi olevan vuoden kuluttua
 - ◆ Koulu
 - ◆ Henkilökohtainen elämä
-
- ◆ Aseta itsellesi tavoitteita – pieniä askelia
 - ◆ Mistä tiedät, että toiveesi ovat toteutuneet
 - ◆ Mikä aforismi tai motto voi auttaa sinua saavuttamaan toiveesi

Kirjoita kirjekuoreen oma nimesi.
Vuoden päästä saat arvokasta postia.

Pikasin ongelmanratkaisumalli kiusaamistilanteisiin

Malli on kehitelty tilanteisiin, joissa on useampia kiusaajia, mutta sitä voi käyttää myös yksittäisen kiusaajan kanssa.

Ongelmanratkaisumallin ideana on tehdä **kiusaajasta auttaja**.

Ongelmanratkaisukeskustelu käydään aikuisen johdolla, jokaisen kiusaajan kanssa kahden kesken. Kahdenkeskisten keskustelujen jälkeen keskustellaan kaikkien kiusaajien kanssa ryhmänä.

Keskustelun kulku:

- 1) **Heti suoraan asiaan, lähdetään odotetusta tilanteesta**
"Tiedän, että olet ollut mukana kiusaamassa Pekkaa eilen koulun pihalla..."
➤ **Viesti kiusaajalle: Nyt olen tosissani tämän jutun kanssa.**
- 2) **Kiusaajan oma selitys tapahtuneesta**
"...Kerro nyt ihan itse, mitä siellä pihalla oikein tapahtui..."
➤ **Mahdollisuus selittää.** Huom.: Ei miksi-kysymyksiä.
- 3) **Vedotaan kiusaajan eläytymiskykyyn**
"... Miltä luulet Pekasta jatkuvan haukkumisen tuntuvaan? Mitä jos olisit itse samassa tilanteessa?"
➤ Voi olla, että kiusaaja sanoo, ettei tiedä. Silloin voi pyytää arvaamaan.
- 4) **Kysytään kiusaajan ratkaisuehdotuksia tilanteen korjaamiseksi**
"...Mitä sinä voisit tehdä tilanteen korjaamiseksi...? "Mieti, ehdota!"
Mahdollisuus itse korjata tilanne. Ei rankaisua, jos toinen suostuu yhteistyöhön - **sovittelu**.
- 5) **Tuetaan ja autetaan ratkaisujen muodostumisessa**
"Hyvä, tuota kannattaa harkita." "Mitenkäs se käytännössä toteutettaisiin?" "Mitäs ajattelet..."
➤ Annetaan tunnustusta ja **rohkaistaan**.
- 6) **Tarkistetaan ehdotus**
"...Luuletko pystyväsi siihen... Entäs jos Jussi sanoo, että olet muuttunut pelkuriksi..."
➤ **Testataan suunnitelman realistisuus.**
- 7) **Päätös suunnitelmasta**
"Tehdään siis huomisesta alkaen niin, että..." "Keitä kavereitasi ottaisit mukaan toteuttamaan suunnitelmaa?"
➤ Laaditaan konkreettinen toimintasuunnitelma. **Kuka** tekee ja **mitä?** Kytetään kaverit mukaan.
- 8) **Seuraava tapaaminen – jatko**
"... jatketaan keskustelua ensi torstaina klo 10..."
➤ **Seuranta.** Tilanne on **aikuisten valvonnassa** kaiken aikaa.

9) Ennakoidaan tilanne

"...Nyt, kun menet luokkaan, niin kenelle kerrot tästä tapaamisestamme. Mitä vastaat, jos Jussi kysyy, mitä minä sinulle sanoin?"

- Ennakoidaan kiusaajien ryhmän aiheuttama paine.

Kun kahdenkeskiset keskustelut kiusaajien kanssa on käyty, kutsutaan kaikki kiusaajat yhdessä koolle ja vahvistetaan päätökset ryhmässä.

Lähteet

Aulio, O. Suuri leikkikirja.

Klenberg, R. & Sairanen, R. Harjoitellaan vuorovaikutusta. Sairaanhoidajien koulutussäätiö, 1987.

Lampinen, P. Katkaise ratkaise -materiaali. MLL, 1990.

Minusta sinuun -yhdessä kasvamisen tehtävä- ja harjoituskirja. MLL.

Puranen, U. Luen, koen ja sanoiksi puen. Finn lectura, 1998.

Rooyackers, P. Kielileikkikirja. Painatuskeskus, 1995.

Salmivalli, C. Koulukiusaaminen-materiaali. Edita, 1998.